



# Narrativer og selvforståelse om tilbakefall til seksuallovbrudd<sup>1</sup>

Ingeborg Jenssen Sandbukt,<sup>2</sup> ph.d.-kandidat ved Institutt for kriminologi og rettssosiologi, Universitetet i Oslo.

## Introduksjon

I Norge har andelen innsatte med seksuallovbruddsdom økt kraftig de siste to tiårene, og utgjør nå mer enn 20 % av fengselspopulasjonen (Kriminalomsorgen, 2021). Samfunnsdebatten tydeliggjør at de som har begått slike lovbrudd representerer en alvorlig bekymring for kriminalomsorgen, helsevesenet og befolkningen generelt. Frykten for gjentatt kriminalitet er stor, og mye større når det kommer til denne gruppen enn andre dømte, fordi seksuelle overgrep anses som den verste typen kriminalitet.

Det mange ikke vet, og som ofte underkommuniseres av blant annet media, er at en svært liten andel av de som løslates fra en seksuallovbruddsdom igjen havner bak murene for samme type kriminalitet. Forskingen som hittil er gjort viser at tilbakefallet er lavere blant dømte for seksuallovbrudd enn i andre domfeltgrupper, spesielt når det gjelder tilbakefall til nye seksuallovbrudd. Risikoen for å begå nye lovbrudd synker dessuten i takt med tiden man har vært løslatt og tilstede i samfunnet. En ny norsk studie fant at kun 3,4 % fikk en ny dom for seksuallovbrudd etter en gjennomsnittlig oppfølgingstid på i overkant av seks år (Sandbukt et al., 2020). De fleste tilfellene av tilbakefall fant sted i løpet av de to første årene etter løslatelse, noe som understøtter det vi allerede vet, nemlig at overgangsfasen etter løslatelse er kritisk.

## Aktuelle problemstillinger

Selv om tilbakefall er relativt sjeldent hos denne gruppa, er det svært alvorlig når det skjer. Derfor er behovet for kunnskap om personer dømt for seksuallovbrudd mer enn én gang stort. Slik forskning har hittil vært lite vanlig i kriminologifaget og for øvrig, og spesielt når det kommer til kvalitative studier. Dette kunnskapshullet kan i verste fall føre til at vi stiller dårligere med tanke på å forhindre nye overgrep (Waldram, 2007). Prosjektet «*Understanding*

1. Project title in English: «*Understanding Recidivism: Narratives of persons re-imprisoned for sexual offenses*»
2. Forfatteren er ansatt hos Regionalt kompetansesenter for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri (SIFER Sør-Øst), Oslo universitetssykehus, som også finansierer dette forskningsprosjekt.



*Recidivism: Narratives of persons re-imprisoned for sexual offenses*» vil derfor kvalitativt undersøke tilbakefallsprosessen ved å intervju personer som selv har gjennomgått den. Den overordnede problemstillingen prosjektet vil forsøke å besvare er:

- hvordan forstår personer som mer enn én gang har blitt dømt til fengsel for seksuallovbrudd sine gjentatte overgrepssdommer, og hvilke faktorer vurderer de selv som relevante for å forstå tilbakefall til nye seksuallovbrudd?

Spørsmålet utforskes gjennom kvalitative dybdeintervjuer med innsatte som mer enn én gang er idømt fengselsstraff eller forvaring for seksuallovbrudd. Fra et kriminologisk perspektiv er den sosiale responsen på denne typen kriminalitet spesielt interessant, men vi trenger også mer kunnskap om individuelle og sosiale faktorer som kan påvirke risikoen for å begå seksuallovbrudd, og hvilken rolle disse har spilt på ulike tidspunkter gjennom livet. Intervjuene er semi-strukturert anlagt, med en bred og åpen tilnærming for å utforske denne gruppens særskilte innsikt i hva som foregikk i tiden før tilbakefallet, hvilke mekanismer de mener førte til at de igjen begikk seksuallovbrudd, og hva som kunne vært gjort annerledes for å unngå det. Slik kunnskap vil være svært viktig med tanke på (videre-)utvikling av forebyggende tiltak.

## 1. Definisjoner og kriminalpolitisk utvikling

Seksuallovbrudd er kriminologisk interessant på mange måter. Mange av handlingene som omfattes av denne kategorien anses som alvorlige og uønskede handlinger i de fleste samfunn, men hva som faktisk defineres som lovbrudd rent strafferettslig har vært gjennom store forandringer, også i Norge. Hva som er et seksuallovbrudd vil med andre ord variere med tid og sted. Kapittel 19 og 38 i den norske straffeloven av 1902 definerte frem til en lovendring i 2000 forseelser og forbrytelser mot den såkalte «sedeligheten». «Sedelighet» kommer fra det gamle begrepet «sed», som kan sammenlignes med normer eller moral. Brudd på seden, eller sedeligheten, definerte hva som brøt med gjeldende normer eller ble betraktet som umoralsk, flere steder i den gamle straffeloven omtalt med relativt upresise begreper som «utuktig» atferd, handlinger og omgang. I utvikling av den nye straffeloven (som trådte i kraft i 2015) har lovteksten gjennomgått en språklig modernisering og presisering. Det nye kapittel 26, «seksuallovbrudd», gir et tydeligere bilde av hva som defineres som straffbart, herunder seksuelt krenkende atferd, seksuell handling og seksuell omgang (Straffeloven, 2005).

Den nye norske kriminalomsorgsmeldingen (Stortingsmelding, 2021) signaliserer tydelig en ny prinsipiell tenkning som sterkere vektlegger hensynet til de som er utsatt for kriminalitet, også i saker som omhandler seksuelle



overgrep. De nordiske landene anses å være langt fremme når det kommer til likestilling mellom kjønn, og et feministisk perspektiv har bidratt til et større fokus på ulike former for overgrep mot kvinner som ikke tidligere ble betraktet som straffbare, og som heller ikke regnes som straffbare i en rekke andre land (Heber, 2021). De siste årene har utsatte fått et tydeligere rettsvern gjennom innføringen av nye bestemmelser, herunder for eksempel bestemmelsen om «grovt uaktsom voldtekt», innført i år 2000. I tillegg er staffene for mange seksuallovbrudd skjerpet, noe som vil si at de resulterer i lengre fengselsstraffer enn tidligere (Shammas, 2015). Kombinert med økende bruk av alternative straffgjennomføringsformer (samfunnsstraff, EK<sup>3</sup> etc.) for lovbrudd som anses som mindre alvorlige, har dette medført at andelen innsatte med seksuallovbruddsdom i norske fengsler har steget betydelig. Hovedårsaken til økningen er med andre ord å finne i den kriminalpolitiske utviklingen, og det er ikke nødvendigvis slik at det relativt sett begås flere seksuelle overgrep.

## 2. Seksuallovbrudd, straff og tilbakeføring i en norsk kontekst

Prosjektets forskningsspørsmål er særlig interessant i en nordisk kontekst fordi det kan bidra til å belyse rekkevidden av det som ofte omtales som nordisk eller skandinavisk «eksepsjonalisme», et begrep skapt av John Pratt (2008). Begrepet har vært sentralt i fengselsforskningen i en årrekke, og innebærer kort oppsummert en formell struktur, og derav et straffesystem, som tilrettelegger for rehabilitering og reintegrering. Straffen skal være human, og nordiske fengsler har fått mye oppmerksomhet for sin rehabiliteringsfremmende utforming, de relativt lave tilbakefallstallene, samt tilliten og mulighetene kriminalomsorgen gir dømte i forkant av og underveis i straffgjennomføringen (Smith & Ugelvik, 2017). Innsatte er inkludert i de norske velferdsordningene gjennom forvaltningssamarbeidet,<sup>4</sup> og offisielt sett består straff i Norge kun av frihetsberøvelse. Målet er positiv endring hos den enkelte og inklusjon i samfunnet etter løslatelse (Ugelvik, 2017). Et slikt system står i sterk kontrast til land som har innført lover som pålegger personer med tidligere seksuallovbruddsdom strenge restriksjoner. Blant annet praktiserer enkelte land (f. eks USA og Storbritannia) oppføring av dømte i registre som ofte er tilgjengelig for allmennheten, og løslatte pålegges å varsle naboer, boligeiere og arbeidsgivere om at de er dømt for seksuallovbrudd. Forskning har hittil ikke klart å påvise noen tilbakefallsforebyggende effekt av disse lovene, tvert imot har man funnet at de har negativ effekt på den løslattes psykologiske velvære, sosiale nettverk og muligheten for å finne arbeid, og at de bidrar til å opprettholde stigmatisering (Harris & Levenson, 2021).

3. Straffgjennomføring med elektronisk kontroll (innvilges ikke for personer med seksuallovbruddsdom, jfr. forskrift om straffgjennomføring § 7-2).

4. Som er lagt opp etter en importmodell (se Christie, N. (1970). Modeller for fengselsorganisasjonen. I R. Østensen (red.), I stedet for fengsel. Oslo: Pax forlag).



Det norske straffegjennomføringssystemet er utformet for å hindre slike negative konsekvenser, og norsk kriminalomsorg jobber systematisk med tilbakeføringsplaner for å tilrettelegge for inklusjon etter løslatelse. Selv om straffskjerpelsene beskrevet ovenfor har ført til påstander om at Norge sakte men sikkert beveger seg bort fra sin eksepsjonelle posisjon og i en mer straffende retning (Shammas, 2015), kan vi altså si at de som løslates fra seksuallovbruddsdom i Norge på papiret har et bedre utgangspunkt for å klare seg enn i land med nevnte restriksjoner.

### *2.1. Den nordiske eksepsjonalismen i møte med stigma*

Norges og Nordens enestående tilnærming til straff og straffegjennomføring, er ifølge Pratt (2008) et resultat av en likhetskultur og en sterk velferdsstat som folk har tillit til. Samfunnet preges av små klasseforskjeller, og i dette homogene samfunnet, hvor likhet kan ses som en kulturell verdi eller et kulturtrekk, har vi tradisjonelt sett hatt få grupper som har pekt seg ut som annerledes. En konsekvens av dette er imidlertid et sterkt konformitetspress hvor det forventes at man går i ett med flokken (Ugelvik, 2012). De som skiller seg ut, som bryter med det normative, kan derfor lett bli sett som «ikke en av oss» og ekskluderes (se også Barker, 2013). Med andre ord: samtidig som velferdsstaten og en tradisjonell likhetskultur tilrettelegger for inklusjon av alle, også de som har vært eller er i fengsel, vil det altså fortsatt kunne være noen grupper mennesker som ikke får reelt innpass i samfunnet. Blant disse finner vi personer som er dømt for seksuallovbrudd, fordi det de har gjort ses på som så avvikende og avskyelig at det er vanskelig å være tro mot ideen om at alle skal få en ny sjanse når de har sonet straffen sin. De som er dømt for overgrep oppleves ikke lenger som «en av oss».

Slike holdninger gjør for det første at det ikke er så lett å skape en fengselskultur og et innsattmiljø som fremmer endringsprosessen hos den enkelte (se f. eks Mann et al., 2019) når det kommer til personer dømt for seksuallovbrudd. Flere studier har vist hvordan de ekskluderes i fangemiljøet og tidvis utsettes for vold og trusler. Som resultat velger flere å isolere seg, og mange gjør så godt de kan for å skjule hva de er dømt for. For det andre vil stigmatisering og ekskludering ofte vedvare når de skal løslates og returnere til samfunnet. De siste årene har vi sett medieomtale av grupperinger som henger ut tidligere overgrepssdømte i sosiale medier slik at alle skal vite hvem de er, hva de har gjort og hvor de bor. En undersøkelse gjort av NRK i 2017, viste at 7 av 10 nordmenn ønsker at det opprettes et offentlig register over personer dømt for overgrep mot barn, noe som vitner om at mange mener at fengselsstraff ikke er nok (NRK, 2017). I arbeidet med min egen masteroppgave, hvor jeg intervjuet åtte menn som relativt nylig var løslatt fra seksuallovbruddsdommer, fant jeg at de strevde med holdningene de opplever at finnes blant folk flest. De var preget av stress, angst og ikke minst frykt for å bli avslørt. Dette førte til at de tidvis unngikk sosiale sammenhenger, isolerte seg og opplevde at de ble mistenkelig gjort i situasjoner hvor det for eksempel var barn til stede



(Sandbukt, 2021). Slike funn gir grunn til å tro at sosiale mekanismer kan ha større betydning for denne gruppa enn for andre løslatte, og at tilbakefall blant dem har andre forklaringer enn de vi hittil har klart å kartlegge.

### 3. Narrativ kriminologi og historier om «desistance» og tilbakefall

Bakgrunnen for prosjektet «*Understanding Recidivism: Narratives of persons re-imprisoned for sexual offenses*» er at historiene til innsatte med tilbakefallserfaring kan være et svært viktig bidrag i utviklingen av forebyggende tiltak. Enkelte vil nok hevde at historiene til folk som har begått seksuallovbrudd gjentatte ganger har liten verdi, fordi de kan være usanne, overdrevne, bagatelliserende og/eller et forsøk på å stille dem selv i et bedre lys. Fra et narrativt perspektiv vil imidlertid historiene deres ha en viktig funksjon fordi de kan gi innsikt i *meningen* fortelleren gir egne handlinger, og innholdet og måten historiene fortelles på kan peke hen mot fremtidige handlinger. Historier inneholder ofte en form for «evaluering» hvor fortelleren presenterer et moralsk eller selvevaluerende poeng (se f. eks Presser & Sandberg, 2015). Selv om denne evalueringen ikke nødvendigvis er en objektiv sannhet, innebærer enhver historie vi forteller om oss selv en refleksjon rundt hvem vi er, hvordan vi ser oss selv og våre handlinger, og hvordan ulike handlinger passer inn i det større bildet av våre liv. Dette vil kunne påvirke hvilke handlinger og hvilken atferd vi anser som mulig, ønskelig og sosialt akseptabel. Det interessante i denne sammenhengen er at disse historiene, eller *selv-narrativene*, ofte formes ut fra erfaringene vi har og responsen vi får fra andre, og at responsen fra andre derfor kan ha store konsekvenser. Denne tankegangen er sentral i desistanceforskningen, og en antagelse er at den derfor også kan bidra til å si noe om årsakene som ligger til grunn for tilbakefall.

Flere har forsøkt å forstå fenomenet «desistance» (som det per i dag ikke finnes noe godt og dekkende norsk ord for, men som handler om opphør av kriminalitet), og det er bred enighet om at det gir mening å snakke om desistance som en *prosess* fremfor en enkeltstående hendelse som inntreffer på et gitt tidspunkt (Graham & McNeill, 2017; Maruna, 2001). Det primære nivået («primary desistance») i desistance-prosessen refererer til desistance i sin enkleste form, hvor fraværet av ny kriminalitet skyldes ytre omstendigheter, eller til og med tilfeldigheter, ofte kun i en periode, for eksempel mens man sitter fengslet. Det sekundære nivået («secondary desistance») følger ofte det primære nivået, og kjennetegnes av at personen har beveget seg videre til en mer varig kriminalitetsfri tilstand, på bakgrunn av en endring i personens identitet og selv-narrativ (Maruna & Farrall, 2004). Det tredje nivået («tertiary desistance») handler om den mer endelige tilstanden av desistance, hvor personen har en genuin opplevelse av å være integrert, tilhørende og anerkjent av andre mennesker. Prosessen hit er ikke nødvendigvis lineær, men



kjennetegnes av at man gradvis, ved hjelp av andre menneskers anerkjennelse, blir i stand til å utvikle, eller rekonstruere, et selv-narrativ som ikke er forenlig med å begå kriminalitet, og som varer (Graham & McNeill, 2017). For en person som er dømt for seksuallovbrudd vil dette innebære at vedkommende har en opplevelse av at den tidligere domfellelsen er et tilbakelagt stadium, og at den ikke lenger definerer hvordan andre oppfatter en og behandler en, ei heller hvordan man definerer seg selv.

Desistance kan ikke uten videre forstås som det motsatte av tilbakefall, blant annet fordi det ofte omtales som en prosess som skjer gradvis. Likevel er de faktorene som bidrar til desistance i all hovedsak faktorer som med sitt fravær vil kunne øke tilbakefallsrisikoen. For eksempel anses det å ha et prososialt og støttende nettverk som en beskyttende faktor, mens mangel på sosialt nettverk og støtte ses som en risikofaktor. Både politikere, media og samfunnet som helhet forventer at straffen og fengselsoppholdet skal redusere tilbakefall, og kriminalomsorgen blir gjerne gjenstand for kritikk når noen på nytt begår alvorlige straffbare handlinger etter løslatelse. Samtidig er det slik at for å opprettholde den positive, kriminalitetsforebyggende effekten straffen i mange tilfeller kan ha, trenger man at også andre samfunnsborgere engasjerer seg. Man kan kanskje til og med si at trekk ved det norske samfunnet utenfor vil være viktigere for tilbakefallstallene enn noe som måtte skje inne i fengslene (Ugelvik, 2017). Med andre ord er det nødvendig med andres *aktive deltagelse* i reintegreringsprosessen, noe som innebærer at familie, venner, og samfunnet for øvrig er villig til å inkludere en i et fellesskap. Det er solid grunn til å tro at dette er vanskeligere å oppnå når det handler om personer med en seksuallovbruddsdom i bagasjen enn om personer med annen type straffehistorikk, nettopp på grunn av følelsene slike lovbrudd vekker i folk, og stereotype oppfatninger om at de er farlige og sannsynligvis vil gjenta handlingene de er dømt for. Spørsmålet er om, og i så fall i hvilken grad, det oppleves å påvirke tilbakefallsprosessen.

#### 4. Oppsummering og praktiske implikasjoner

De aller færreste som gjennomfører fengselsstraff for seksuallovbrudd, dømmes på ny for samme type kriminalitet. Flertallet unngår altså tilbakefall uten andre intervensjoner enn straff, tross at de kan mangle det nivå to, og spesielt tre, i desistance-prosessen innebærer. Man kan selvfølgelig hevde at fraværet av nye seksuallovbruddsdommer hos majoriteten skyldes at de blir flinkere til å skjule sine overgrep, og derfor ikke blir tatt på nytt. En slik påstand vil imidlertid kunne rettes mot de fleste typer kriminalitet. I tillegg gjør det gruppen som beviselig ikke har klart seg, og som har hatt tilbakefall til nye seksuallovbrudd i form av ny dom, spesielt interessant. Deres erfaringer har hittil ikke vært systematisk undersøkt, selv om denne gruppen etter alt å dømme besitter kunnskap som ingen andre har. Hvorfor ble de en del av



tilbakefallsstatistikken? Forskningen som hittil er gjort tyder på at årsakene til tilbakefall er komplekse. Derfor er det særs viktig at de undersøkes bredt, slik at de kan brukes i tilbakeføringsarbeid og forebygging. Dette oppleves spesielt viktig i en tid hvor flere tar til orde for en strengere kriminalpolitikk og innføring av tiltak som har vist seg å *ikke* ha noen nevneverdig effekt på tilbakefall i andre land.

Erfaringene fra prosjektet kan bidra til økt kunnskap blant fagfolk om hvilke faktorer som bidrar til tilbakefall hos personer som har begått seksuallovbrudd av ulik art. Uavhengig av hva resultatene viser, vil de kunne ha praktiske implikasjoner for hvordan straff gjennomføres (herunder alternative gjennomføringsformer, utforming av fengsler og fengselskultur), straffens innhold (behandling, program etc.) og hva som er nødvendig av tilrettelegging under straffegjennomføring og ved løslatelse, og ikke minst etter løslatelse, for å unngå tilbakefall. Per i dag finnes det i beste fall få støtte- og nettverkstilbud for personer dømt for seksuallovbrudd etter løslatelse, men slike tilbud, ofte basert på frivillighet, er etter alt å dømme en nødvendighet også for dem. Prosjektets resultater vil også kunne bidra til å heve kunnskapsnivået generelt i befolkningen, noe som på sikt kan bidra til en holdningsendring med positive ringvirkninger. Dersom folk får mer kunnskap om seksuallovbrudd, og en forståelse av at de selv potensielt kan være en viktig brikke når det gjelder å forhindre tilbakefall, kan dette føre til større vilje og evne til å inkludere tidligere dømte og hjelpe dem på veien mot det tertiære nivået av desistance. Prosjektet kan dermed være et viktig bidrag til forebygging av seksuelle overgrep.

### Kontaktoplysninger

[injesa@ous-hf.no](mailto:injesa@ous-hf.no)

### Litteratur

- Barker, V. (2013). Nordic Exceptionalism revisited: Explaining the paradox of a Janus-faced penal regime. *Theoretical Criminology*, 17(1), 5-25. doi:10.1177/1362480612468935
- Graham, H. & McNeill, F. (2017). Desistance: Envisioning Futures. In P. Carlen & L. Ayres França (Eds.), *Alternative Criminologies* (s. 433-451). London: Routledge.
- Harris, D.A. & Levenson, J. (2021). Life on «the List» is a Life Lived in Fear: Post-Conviction Traumatic Stress in Men Convicted of Sexual Offenses. 65(6-7), 763-789. doi:10.1177/0306624x20952397
- Heber, A. (2021). Introducing the special issue on sexual violence in a Nordic context. *Nordic Journal of Criminology*, 22(1), 1-2. doi:10.1080/2578983X.2021.1911377
- Kriminalomsorgen. (2021). *Kriminalomsorgens Årsrapport 2020*. Retrieved from: <https://www.kriminalomsorgen.no/statistikk-og-publikasjoner.518716.no.html>
- Mann, R., Barnett, G., Box, G., Howard, F.F., O'Mara, O., Travers, R. & Wakeling, H. (2019). Rehabilitative Culture in Prisons for People Convicted of Sexual Offending. In N. Blagden, B. Winder, K. Hocken, R. Lievesley, P. Banyard, & H. Elliott (Eds.), *Sexual Crime and the Experience of Imprisonment* (s. 1-33): Palgrave Macmillan.
- Maruna, S. (2001). *Making Good. How Ex-convicts Reform and Rebuild Their Lives*. Washington: American Psychological Association.



- Maruna, S. & Farrall, S. (2004). Desistance from Crime: A Theoretical Reformulation. *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie*(43), 171-194.
- NRK (2017). *Slik vil nordmenn forhindre seksuelle overgrep* [Online]. NRK. Available at: <https://www.nrk.no/norge/slik-vil-nordmenn-forhindre-seksuelle-overgrep-1.13802480> (Accessed: 20 August 2021)
- Pratt, J. (2008). Scandinavian Exceptionalism in an Era of Penal Excess: Part I: The Nature and Roots of Scandinavian Exceptionalism. *The British Journal of Criminology*, 48(2), 119-137. doi:10.1093/bjc/azm072
- Presser, L. & Sandberg, S. (2015). Introduction – What is the Story? In L. Presser & S. Sandberg (Eds.), *Narrative Criminology* (s. 1-20). New York and London: New York University Press.
- Sandbukt, I.J., Skardhamar, T., Kristoffersen, R. & Friestad, C. (2020). Testing the Static-99R as a Global Screen for Risk of Sex Crime Recidivism in a Norwegian Routine Sample. *Sexual Abuse*, doi:10.1177/1079063220951194
- Sandbukt, I.J. (2021) Reentry in Practice: Sexual Offending, Self-Narratives, and the Implications of Stigma in Norway. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. Advance online publication, October 2021. doi: 10.1177/0306624X211049184
- Shammas, V.L. (2015). The Rise of a More Punitive State: On the Attenuation of Norwegian Penal Exceptionalism in an Era of Welfare State Transformation. *Critical Criminology*, 24(1), 57-74. doi:10.1007/s10612-015-9296-1
- Smith, P.S. & Ugelvik, T. (2017). Introduction: Punishment, welfare an Prison History in Scandinavia. In P.S. Smith & T. Ugelvik (Eds.), *Scandinavian penal History, Culture and Prison Practice: Embraced by the Welfare State?* (s. 3-31): Palgrave Macmillan.
- Stortingsmelding. (2021). *Kriminalomsorgsmeldingen – fremtidens kriminalomsorg og straffegjennomføring (Meld. St. 39 (2020-2021))*. Justis- og beredskapsdepartementet. Retrieved from: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-39-20202021/id2861926/?ch=1>
- Straffeloven. (2005). *Lov om straff. Kapittel 26. Seksuallovbrudd*. (LOV-2005-05-20-28).
- Ugelvik, T. (2012). The Dark Side of a Culture of Equality: Reimagining Communities in a Norwegian Remand Prison. In T. Ugelvik & J. Dullum (Eds.), *Penal Exceptionalism? Nordic Prison Policy and Practice* (1st ed.). London & New York: Routledge.
- Ugelvik, T. (2017). Fengsel. In H.M. Lomell & M. Skilbrei (Eds.), *Kriminologi* (s. 171-189): Universitetsforlaget.
- Waldrum, J.B. (2007). Everybody Has a Story: Listening to Imprisoned Sexual Offenders. *Qualitative Health Research*, 17(7), 963-970. doi:10.1177/1049732307306014